

Studiestöd

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om studiestödet och hänvisar i huvudsak till gällande bestämmelser, pågående arbete och vidtagna åtgärder.

Motionerna tar upp frågor om bl.a. fribeloppet, villkoren för studiemedel, studielån till körkortsutbildning, avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter.

I betänkandet finns nio reservationer (SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17 och 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Villkoren för studiemedel.....	7
Studielån till körkortsutbildning	21
Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter	24
Reservationer	27
1. Villkoren för studiemedel, punkt 1 (C).....	27
2. Villkoren för studiemedel, punkt 1 (KD).....	29
3. Fribeloppet, punkt 2 (C)	30
4. Fribeloppet, punkt 2 (KD)	31
5. Studielån till körkortsutbildning, punkt 3 (KD).....	32
6. Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter, punkt 4 (SD)	33
7. Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter, punkt 4 (V)	33
8. Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter, punkt 4 (L).....	34
9. Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter, punkt 4 (KD)	35
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	37
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	37
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	40

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Villkoren för studiemedel

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:579 av Åsa Westlund (S),

2016/17:658 av Nina Lundström (L),

2016/17:781 av Johan Nissinen och Markus Wiechel (båda SD),

2016/17:882 av Eva Lindh m.fl. (S),

2016/17:1251 av Tina Ghasemi (M) yrkande 2,

2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 6,

2016/17:1974 av Kerstin Lundgren (C),

2016/17:2971 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 15,

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 12,

2017/18:378 av Nina Lundström (L) yrkandena 1, 2 och 4,

2017/18:669 av Suzanne Svensson m.fl. (S) yrkande 1,

2017/18:947 av Kerstin Lundgren (C),

2017/18:950 av Kerstin Lundgren (C),

2017/18:1789 av Per Lodenius och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C),

2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 7 och 8 samt

2017/18:3776 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 15.

Reservation 1 (C)

Reservation 2 (KD)

2. Fribeloppet

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:236 av Edward Riedl (M),

2016/17:399 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M),

2016/17:424 av Sten Bergheden och Lars-Arne Staxäng (båda M),

2016/17:1257 av Tina Ghasemi (M),

2016/17:1498 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M),

2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3,

2016/17:1548 av Marta Obminska (M),

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 15,

2016/17:3329 av Sofia Fölster (M) yrkande 2,

2017/18:204 av Edward Riedl (M),

2017/18:321 av Edward Riedl (M),

2017/18:1754 av Lars-Arne Staxäng (M),

2017/18:2485 av Marta Obminska (M),

2017/18:2745 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M),

2017/18:2978 av Sofia Fölster (M) yrkande 2,

2017/18:3168 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M),

2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3 och

2017/18:3760 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 14.

Reservation 3 (C)
Reservation 4 (KD)

3. Studielån till körkortsutbildning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:132 av Jan Ericson (M),

2016/17:294 av Amir Adan (M),

2016/17:613 av Jan R Andersson (M),

2016/17:1010 av Laila Naraghi (S) yrkande 2,

2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 4 och 5,

2016/17:2176 av Sten Bergheden (M),

2016/17:2543 av Markus Wiechel och Johan Nissinen (båda SD) yrkande 2,

2017/18:395 av Jan Ericson (M),

2017/18:2061 av Markus Wiechel (SD),

2017/18:2501 av Hans Rothenberg (M),

2017/18:2519 av Amir Adan (M) och

2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 4 och 5.

Reservation 5 (KD)

4. Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:774 av Per Ramhorn m.fl. (SD),

2016/17:2227 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 17,

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10,

2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 7,

2017/18:474 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5,

2017/18:514 av Lars Beckman (M),

2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 19,

2017/18:2816 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6 och

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14.

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (V)

Reservation 8 (L)

Reservation 9 (KD)

Stockholm den 1 februari 2018

På utbildningsutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Elisabet Knutsson (MP), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvisst (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Lena Emilsson (S), Ida Drougge (M), Hanif Bali (M) och Crister Spets (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utbildningsutskottet behandlar i detta betänkande 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17 och 2017/18. Motionerna tar upp frågor om bl.a. fribeloppet, villkoren för studiemedel, studielån till körkortsutbildning, avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter. En förteckning över de behandlade motionsyrkandena finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Villkoren för studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om villkoren för studiemedel som rör vissa tids- och åldersgränser för studiemedel, studenter och de sociala trygghetssystemen, studiemedel och bidrag för studenter med intellektuell funktionsnedsättning, studiemedel för studier på internationella utbildningar och studiemedel för studier på kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi).

Jämför reservation 1 (C) och 2 (KD).

Motionerna

Vissa tids- och åldersgränser för studiemedel

I motion 2016/17:1251 av Tina Ghasemi (M) yrkande 2 anser motionären att det finns ett behov av att förbättra möjligheterna till kompetensutveckling även i senare skeden av livet. Motionärerna vill därför utöka möjligheterna till extra studieveckor för den som fyllt 40 år, från 40 till 60 veckor, höja den övre åldersgränsen för studiemedel till 60 år och höja tilläggsbidraget för studerande med barn.

I kommittémotion 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 12 vill motionärerna utreda möjligheten till ett mer flexibelt studiemedelsystem som både stöder studenter som avslutar sina studier före utsatt tid och som är anpassat för personer med lägre studietakt, exempelvis elever från gymnasiesärskolan eller deltidssjukskrivna. Det borde även vara möjligt att få studiemedel högre upp i åldern än i dag för att underlätta ett längre arbetsliv.

I motion 2017/18:378 av Nina Lundström (L) yrkande 1 ser motionären ett behov av att modernisera regelverket för studiestöd. Motionären framhåller att vi förväntas vara yrkesverksamma längre och att det i ett långt yrkesliv kan finnas önskemål om att kunna byta yrke mitt i livet. Möjligheten att byta yrke kan begränsas av om det finns möjligheter att göra ett karriärbyte, exempelvis i fråga om studiefinansiering.

I kommittémotion 2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 6 vill motionärerna förbättra möjligheterna för äldre att studera med studiemedel. Motionärerna konstaterar att rätten till studiemedel begränsas fr.o.m. 47 års ålder, att antalet veckor som det är möjligt att få studielån för fram till 56 års ålder trappas ned och att möjligheten att få studielån och studiebidrag upphör fr.o.m. det år en studerande fyller 57 år.

I kommittémotion 2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 7 önskar motionärerna att tidsgränserna för studiemedel bättre anpassas till olika

utbildningars längd. Motionärerna anser att det antal månader med studiemedel som det ska finnas en generell rätt till bör bli färre, samtidigt som studerande på längre utbildningar och studerande som ska bygga på en examen på grundnivå bör ges möjlighet till ytterligare studiemedel.

I motion 2016/17:882 av Eva Lindh m.fl. (S) begärs en närmare översyn av åldersgränsen när det gäller studiemedel. Motionärerna konstaterar att det finns en nedre åldersgräns på 20 år för att kunna få studiemedel för att studera på folkhögskola eller inom vuxenutbildningen men att det inte finns någon sådan åldersgräns för de som studerar på universitet eller högskola. Motionärerna framhåller att detta kan få till följd att unga inte studerar vidare på folkhögskola eller inom vuxenutbildningen.

Studenter och de sociala trygghetssystemen m.m.

I motion 2016/17:781 av Johan Nissinen och Markus Wiechel (båda SD) anser motionärerna att studenter som påbörjat en högre utbildning på högskola eller universitet ska ha möjlighet att fullfölja sin utbildning trots att kraven för att få studiemedel inte är uppfyllda exempelvis vid sjukdom eller studie-svårigheter. För dessa studenter möjlighet att studera klart med studiemedel ökar enligt motionärerna möjligheten till jobb efter avslutade studier.

I motion 2017/18:947 av Kerstin Lundgren (C) begärs en översyn av studiemedelssystemet för att stärka invandrade kvinnors tillträde till utbildning och jobb. Motionären framhåller att många kvinnor av försörjningsskäl tvingas avbryta sina studier eftersom studiestödet inte går att kombinera med försörjningsstöd.

I motion 2016/17:658 av Nina Lundström (L) anser motionärerna att det behövs en översyn av studiestödet för att underlätta ägandet av den egna bostaden.

I motion 2017/18:378 av Nina Lundström (L) yrkande 2 önskar motionären en översyn av det regelverk som gäller när en studerande säljer sin bostad med reavinst. Enligt motionären kan en försäljning få svåra ekonomiska konsekvenser för den som studerar. I motionens yrkande 4 vill motionären ha en översyn av reglerna för studiebidrag och studielån eftersom en studerande som väljer att endast ansöka om studiebidrag och inte studielån kan få problem med att finansiera sina studier längre fram.

I kommittémotion 2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 8 anser motionärerna att man bör se över på vilket sätt det extra tillägget till studiebidraget inom studiehjälpen ges och hur det förhåller sig till andra stöd i arbetet med att förbättra stödet till ekonomiskt utsatta barn och barnfamiljer. Motionärerna påpekar att förutsättningen för att få det extra tillägget är att familjens samlade, beskattningsbara inkomst inte överstiger 125 000 kronor och att denna gräns varit densamma under lång tid.

I motion 2016/17:579 av Åsa Westlund (S) anser motionären att man bör överväga att se över nuvarande regler så att studenter och arbetstagare får samma villkor vid sjukskrivning. Motionären framhåller att man måste vara

helt studieoförmögen för att få behålla sitt studiemedel och att det inte går att bli sjukskriven till 75 procent.

I motion 2017/18:669 av Suzanne Svensson m.fl. (S) yrkande 1 vill motionärerna ha en översyn av studiemedelssystemet vid vuxenutbildning i syfte att minska de individuella ekonomiska kostnaderna och därmed ett ökat ekonomiskt risktagande.

Studiemedel och bidrag för studenter med intellektuell funktionsnedsättning

I kommittémotionerna 2016/17:2971 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 15 och 2017/18:3776 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 15 vill motionärerna göra det möjligt för människor med intellektuell funktionsnedsättning att få anpassat studiemedel trots en långsammare studietakt. Rätten till hela ersättningen försvinner enligt motionärerna om de studerar på deltid, vilket skapar inlåsnings effekter och passivitet.

I motion 2017/18:1789 av Per Lodenius och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) vill motionärerna att ett system för studiebidrag för studenter med intellektuell funktionsnedsättning ska utredas. Reglerna för aktivitetserättning gör det inte möjligt att ha kvar denna ersättning under studier på högskola. En person med intellektuell funktionsnedsättning kan behöva mer tid för att få sina högskolepoäng, vilket kan innebära att det inte går att få tillräckligt med poäng för att få lika mycket i studiemedel som den som inte har en intellektuell funktionsnedsättning.

Studiemedel för studier på internationella utbildningar

I motion 2017/18:950 av Kerstin Lundgren (C) begärs att Universitets- och högskolerådet (UHR) ska säkerställa att studiemedel inte lämnas till studenter på internationella utbildningar som inte håller godtagbar vetenskaplig standard. Motionären framhåller att det har förekommit i fråga om Medina-universitet i Saudiarabien som enligt motionären inte är ett vetenskapligt lärosäte utan en skola som utbildar missionärer. Enligt motionären är det uppenbart att det krävs ett bättre bedömningsunderlag än att ett universitet eller en högskola är statligt erkänd i det aktuella utbildningslandet.

Studiemedel för studier på kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)

I motion 2016/17:1974 av Kerstin Lundgren (C) begärs en översyn av regelverket gällande rätten till studiemedel för sfi-studerande över 20 år eftersom studenter som är över 20 år och studerar på gymnasiet, komvux eller folkhögskola har rätt till studiemedel, medan de som studerar på sfi-utbildningar inte har det. Om de också fick rätt till studiemedel skulle det enligt motionären stärka en tydlig studieprofil på sfi-utbildningen.

Bakgrund och gällande rätt

Vissa tids- och åldersgränser för studiemedel

Den nedre åldersgränsen för studiemedel

För studier på komvux, folkhögskola och gymnasium kan studerande få studiemedel tidigast andra halvåret det år de fyller 20 år (7 kap. 1 § föräldrabalken, 3 kap. 2 § studiestödslagen [1999:1395] och 3 kap. 1 och 2 §§ studiestödsförordningen [2000:655]). Denna nedre åldersgräns gäller för utbildningar i avdelningarna A 1 och A 2 i bilagan till studiestödsförordningen. Dessförinnan kan de studerande vid dessa utbildningar få studiehjälp om de studerar på heltid. Det finns ingen nedre åldersgräns för att beviljas studiemedel vid studier på högskola, universitet och andra eftergymnasiala utbildningar (avdelningarna B 1 och B 2 i bilagan till studiestödsförordningen). Vid studier under högskolans basår (avdelning A 3) finns inte heller någon nedre åldersgräns för att beviljas studiemedel.

Studiehjälp i form av studiebidrag uppgår till 1 050 kronor per månad under tio månader per år (fr.o.m. den 1 mars 2018 uppgår studiebidraget till 1 250 kronor per månad). Studiebidraget lämnas fr.o.m. kvartalet närmast efter det kvartal då den studerande fyller 16 år, och som längst t.o.m. första kalenderhalvåret det år då den studerande fyller 20 år (2 kap. 3 § studiestödslagen).

Vårdnadshavare är enligt föräldrabalken underhållsskyldiga för sina barn fram till 21 års ålder, om barnet studerar i grundskola, på gymnasium eller på någon annan jämförlig grundutbildning (7 kap. 1 §).

Den övre åldersgränsen för studiemedel

Riksdagen beslutade hösten 2013 att höja åldersgränsen för rätt till studiemedel från 54 till 56 år (se 3 kap. 3 § studiestödslagen). Även åldersgränsen för den nedtrappning av det högsta antalet veckor med studielån en studerande har rätt till höjdes med två år. Nedtrappningen sker numera mellan 47 och 56 år (se 3 kap. 9 § studiestödslagen). De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2014. Utskottet underströk i sitt ställningstagande att det i dagens samhälle ställs krav på kompetensutveckling under i princip hela yrkeslivet. Det är därför rimligt, menade utskottet, att det finns möjlighet att utbilda sig både inom sitt yrke och för en ny yrkesinriktning även för den som är något äldre (prop. 2013/14:1 utg.omr. 15, bet. 2013/14:UbU2 s. 29 f., rskr. 2013/14:105).

Tid som studiemedel får lämnas för

För studier på högskolenivå och annan eftergymnasial nivå kan studiemedel lämnas för studier på heltid i sammanlagt högst 240 veckor (3 kap. 2 och 8 §§ studiestödslagen), vilket normalt motsvarar sex års utbildning. Studiemedel får dock lämnas under längre tid än 240 veckor om det finns synnerliga skäl. I förarbetena anges som exempel på synnerliga skäl att den studerande behöver

en längre tid på grund av funktionshinder eller andra mycket speciella omständigheter (prop. 1999/2000:10 s. 94).

Studenter och de sociala trygghetssystemen

I studiestödslagen (1999:1395) finns det bestämmelser om rätt till studiemedel med hänsyn till tidigare studieresultat. I 3 kap. 7 § studiestödslagen sägs att det ska göras en prövning av den studerandes tidigare studieresultat och att studiemedel får lämnas till en studerande som har bedrivit sina tidigare studier i normal takt. Enligt bestämmelsen får studiemedel även lämnas om den studerande inte har bedrivit sina tidigare studier i normal takt bl.a. om det finns särskilda skäl för det. Enligt Centrala studiestödsnämndens (CSN) allmänna råd till bestämmelsen bör som särskilda skäl att lämna studiemedel, även om en studerande inte har bedrivit sina tidigare studier i normal takt, räknas t.ex. egen eller en nära anhörigs sjukdom, dödsfall i familjen eller allvarliga brister hos utbildningsanordnaren som den studerande inte har kunnat råda över (4 kap. CSNFS 2001:1, ändrad 2014:1).

CSN får inte bevilja studiemedel till en studerande som under samma tid har sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken (3 kap. 25 § studiestödslagen).

I den parlamentariska socialförsäkringsutredningens slutbetänkande (SOU 2015:21) föreslås att en möjlighet införs att vid särskilda skäl vara sjukskriven på deltid med en sammanlagd heltidersättning inom studiemedelssystemet. Vidare föreslås att utbildningsanordnarnas ansvar när det gäller rehabiliteringen av studerande ska förtydligas, samt att Försäkringskassans och CSN:s särskilda ansvar för rehabilitering av studerande ska tas bort. Betänkandet har remissbehandlats.

I budgetpropositionen för 2018 konstaterade regeringen att den avser att införa en möjlighet för personer att, vid särskilda skäl, vara deltidssjukskrivna med en heltidersättning inom studiemedelssystemet fr.o.m. den 1 juli 2018 (prop. 2017/18:1, utg.omr. 15 avsnitt 3.6.4). Förändringen är i linje med vad som presenterats av den parlamentariska socialförsäkringsutredningen. Regeringen har dessutom tillsatt en särskild utredare som ska föreslå åtgärder för att öka tryggheten för studerande vid sjukdom och främja effektivare studier (dir. 2017:80). I uppdraget ingår bl.a. att föreslå hur en möjlighet till deltidssjukskrivning för alla utbildningsnivåer inom studiemedelssystemet bör utformas och att se över rehabiliteringsansvaret för studerande på alla utbildningsnivåer. Ett delbetänkande ska lämnas den 28 februari 2018 i den del som avser uppdraget att öka tryggheten för studerande vid sjukdom.

Lagen (2017:527) om studiestartsstöd trädde i kraft den 2 juli 2017. Studiestödet syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet fungerar som ett verktyg som kommunerna ska kunna använda för att se till att vuxna med utbildningsbehov deltar i utbildning. Det nya stödet är ett bidrag utan lån och är ett komplement

till studiemedelssystemet (prop. 2016/17:158, bet. 2016/17:UbU20, rskr. 2016/17:285). Regeringen avser framöver att se över genomförbarheten och ändamålsenligheten i att vidga studiestartsstödet till gruppen långtidssjuk-skrivna med motsvarande utbildningsbakgrund (prop. 2017/18:1).

Extra tillägg är ett bidrag som den som studerar på gymnasiet kan få utöver studiebidraget om den studerandes familj har låga inkomster (2 kap. studie-stödslagen och 2 kap. 9–14 §§ studiestödsförordningen [2000:655]). Storleken på det extra tillägget är beroende av elevens och föräldrarnas sammanlagda inkomster och förmögenhet. För att kunna få det extra tillägget måste familjens inkomst vara lägre än 125 000 kronor före skatt under ett läsår.

Studiemedel och studiebidrag för studenter med intellektuell funktionsnedsättning

Regler om gymnasiesärskolan finns i 18 och 19 kap. skollagen och i gymnasieförordningen (2010:2039). Enligt 18 kap. 2 § skollagen ska gymnasiesärskolan ge elever med utvecklingsstörning en för dem anpassad utbildning som ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Av 19 kap. 2 § skollagen följer bl.a. att det finns nio nationella program i gymnasiesärskolan som alla är yrkesinriktade.

I förarbetena till skollagens reglering av gymnasiesärskolan sägs bl.a. att utbildningen i gymnasiesärskolan främst bör bedrivas som yrkesinriktade program. Det är viktigt att eleverna får en utbildning som ger dem förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Inget av programmen i gymnasiesärskolan leder till grundläggande högskolebehörighet. Fortsatta studier kan däremot bedrivas inom t.ex. folkbildningen, yrkeshögskolan eller särskild utbildning för vuxna (prop. 2011/12:50 s. 53).

Riksdagen har riktat ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen särskilt ska se över hur tillgången till eftergymnasial utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning kan förbättras (bet. 2016/17:UbU16, rskr. 2016/17:249).

Det finns inga särskilda bestämmelser i studiestödslagstiftningen som berör studiemedel till studerande med funktionsnedsättning. I studiestödslagen finns det dock bestämmelser om samordning av studiemedel med andra förmåner. Bland annat har en student inte rätt till studiemedel samtidigt som han eller hon har aktivitetsersättning. Studiemedel får inte heller lämnas för den tid för vilken statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten lämnas för kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning (3 kap. 25 § studie-stödslagen [1999:1395]).

Frågan om studiemedel kan beviljas med högre belopp än vad den studerandes studietakt egentligen medger är inte uttryckligt författnings-reglerad. Av 3 kap. 5 § första stycket studiestödslagen framgår dock att studiemedel får lämnas för varje vecka då den studerande bedriver studier på minst

halvtid. Vidare framgår av bestämmelsen att studierna dock måste pågå under en sammanhängande tid om minst tre veckor.

Överklagenämnden för studiestöd (ÖKS) har i en rad ärenden ansett att studiestödssystemet ger ett utrymme för att i vissa fall bevilja studiemedel för en högre studietakt än den faktiska. ÖKS menar att 3 kap. 5 § första stycket studiestödslagen lämnar utrymme för sådan beviljning. Följande villkor som är i enlighet med ÖKS avgöranden ska enligt Centrala studiestödsnämndens (CSN) regelhandbok om studiemedel vara uppfyllda för att en student ska få läsa med en långsammare studietakt utan att det påverkar studiemedlen:

- funktionsnedsättning eller liknande ska finnas och vara styrkt
- det ska vara styrkt att kompensatoriska stödåtgärder inte är tillräckliga och
- det ska vara visat att den studerande lägger ned mer tid på sina studier än studietakten motsvarar.

Studietakten kan vara heltid (100 procent) eller deltid (50 eller 75 procent). Den som läser mindre än 50 procent kan inte få studiemedel (3 kap. 11 § studiestödslagen).

Studiemedel för studier på internationella utbildningar

I 3 kap. 23 § studiestödslagen (1999:1395) sägs att studiemedel får lämnas för studier utanför Sverige (utlandsstudier) om den studerande under de senaste fem åren har varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år. Enligt 3 kap. 21 § studiestödsförordningen (2000:655) får studiemedel lämnas för utlandsstudier på gymnasial eller eftergymnasial nivå, om utbildningen kan anses ha en godtagbar standard. Det är Universitets- och högskolerådet (UHR) som beslutar om godtagbar standard för utbildningar på eftergymnasial nivå.

I 1 § Universitets- och högskolerådets föreskrifter om vilka utbildningar som kan anses ha godtagbar standard på eftergymnasial nivå utanför Norden (UHRFS 2013:10, ändrad UHRFS 2015:2) sägs att en eftergymnasial utbildning kan anses ha godtagbar standard om något av följande villkor är uppfyllt.

- Utbildningen är statligt erkänd genom utbildningslandets myndighet med ansvar för högre utbildning.
- Utbildningen är erkänd av en regional myndighet som har statens uppdrag att godkänna utbildningar.
- Utbildningen är erkänd av en etablerad ackrediteringsorganisation.
- Utbildningen ingår som en del i ett utbytesprogram vid ett svenskt lärosäte på eftergymnasial nivå.
- Om det finns särskilda skäl.

I bestämmelsen sägs även att detta inte gäller om den som har erkänt eller ackrediterat en utbildning saknar möjlighet eller system för att regelbundet kontrollera efterlevnaden av de kriterier som legat till grund för erkännandet eller ackrediteringen.

I 3 kap. 23 § studiestödsförordningen regleras utlandsstudier som inte ger rätt till studiemedel. Enligt bestämmelsen får studiemedel inte lämnas för en utbildning som är jämförbar med en utbildning i Sverige som inte ger rätt till studiemedel, eller inte rimligen bör ge rätt till studiemedel.

I Utbildningsdepartementets promemoria Studiemedel vid utlandsstudier – Förändringar för ett långsiktigt och hållbart system (U2017/04843/GV, 2017-12-06) föreslås ett tillägg till 3 kap. 23 § studiestödsförordningen. Genom tillägget ska det framgå att studiemedel inte ska få lämnas för en utbildning som inte rimligen bör ge rätt till studiemedel, antingen på grund av utbildningen som sådan eller med hänsyn till övriga omständigheter. I promemorian framhålls att det finns situationer där det kan ifrågasättas om det är rimligt att studiemedel lämnas för vissa utbildningar utomlands, t.ex. om en utbildning endast antar studerande av ett visst kön. Det föreslås därför vissa förtydliganden i studiestödsförordningen om när studiemedel för utlandsstudier inte rimligen bör få lämnas. Promemorian har sänts på remiss med svar senast den 6 februari 2018. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2018. De ändrade bestämmelserna om när studiemedel inte rimligen bör lämnas bör tillämpas för studier som bedrivs efter den 30 juni 2018 om den studerande inte redan har beviljats studiemedel enligt äldre bestämmelser.

Studiemedel för studier på kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)

Det är inte möjligt att få studiemedel för att studera på en kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare. Det är i stället den studerandes hemkommun som svarar för skolgången och ersättningen under den tid som studier bedrivs på sfi-nivå. Bestämmelser om kommunal vuxenutbildning i sfi finns i 20 kap. 24–33 §§ skollagen.

Utskottets ställningstagande

Sverige har ett av världens mest generösa studiestöd. Tack vare denna möjlighet till ekonomiskt stöd kan alla i Sverige studera, oavsett bakgrund. Studiestödssystemet i Sverige syftar till att göra det möjligt för människor att söka sig vidare till studier efter slutförd skolgång eller att senare i livet återuppta studier. Genom jämlika möjligheter bidrar studiestödssystemet till att stärka vårt samhälle med mer kunskap, mer kompetens och mer bildning.

När det gäller yrkanden som rör de villkor som finns för att kunna få studiemedel vill utskottet inledningsvis framhålla att det svenska studiestödssystemet är utformat med tanke på att det ska verka rekryterande till studier och bidra till ett högt deltagande i utbildning och att det dessutom är en betydelsefull faktor för att möjliggöra omställning i arbetslivet. Utskottet vill dessutom framföra följande.

Vissa tids- och åldersgränser för studiemedel

Utskottet kan konstatera att det inom studiemedelssystemet finns bestämmelser om under hur lång tid en studerande maximalt kan få studiemedel. Studiemedel kan lämnas för studier på heltid i sammanlagt högst 240 veckor (3 kap. 2 och 8 §§ studiestödslagen), men får lämnas under längre tid om det finns synnerliga skäl. I förarbetena anges när det gäller synnerliga skäl att den studerande behöver längre tid på grund av funktionshinder eller andra mycket speciella omständigheter (prop. 1999/2000:10 s. 94). När det gäller frågor om att utöka den tid som studiemedel kan lämnas för eller minska tiden för den generella rätten till studiemedel vill utskottet framhålla att bestämmelserna syftar till att uppmuntra välplanerade och effektiva studier och att hålla kostnaderna nere för både den studerande och för samhället. Utskottet anser att det gällande regelverket är väl avvägt och att det således inte finns skäl att föreslå någon förändring.

När det gäller frågan om nivån på den övre åldersgränsen för studiemedel kan utskottet konstatera att den höjdes hösten 2013 från 54 till 56 år (se 3 kap. 3 § studiestödslagen). Även gränsen för nedtrappning av rätten att låna höjdes med två år, vilket innebär att den nu infaller mellan 47 och 56 års ålder (se 3 kap. 9 § studiestödslagen), (prop. 2013/14:1 utg.omr. 15, bet. 2013/14:UbU2, rskr. 2013/14:105). Utskottet har även vid ett flertal tillfällen, senast i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2018, avstyrkt yrkanden om att utöka den tid som studiemedel kan lämnas för och resurser för en höjning av den övre åldersgränsen för studiemedel. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att den gällande regleringen av tids- och åldersgränser är väl avvägd.

När det sedan gäller frågan om en sänkning av den nedre åldersgränsen för studiemedel för studier på bl.a. folkhögskola anser utskottet att det är viktigt att inte skapa incitament till avhopp från gymnasieskolan och att motverka tidig skuldsättning. Därför bör åldersgränsen för rätten till studiemedel inte sänkas. Även den gällande nedre åldersgränsen (20 år) för rätt till studiemedel för studier på grundskole- eller gymnasienivå är således väl avvägd. I sammanhanget vill utskottet framhålla möjligheten till studiehjälp för studier på heltid på grundskole- eller gymnasienivå för unga under 20 år och att det vid studier under högskolans basår inte finns någon nedre åldersgräns för att beviljas studiemedel.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2016/17:882 (S), 2016/17:1251 (M) yrkande 2, 2016/17:1532 (KD) yrkande 6, 2016/17:3038 (C) yrkande 12, 2017/18:378 (L) yrkande 1 och 2017/18:3599 (KD) yrkande 7.

Studenter och de sociala trygghetssystemen m.m.

Utskottet vill inledningsvis framhålla när det gäller yrkanden som berör studerandes sjukdom att studiemedel kan lämnas med stöd av 3 kap. 7 § studiestödslagen om den studerande inte har bedrivit sina tidigare studier i normal takt om det finns särskilda skäl för det, vilket enligt CSN innefattar t.ex. egen

eller en nära anhörigs sjukdom. När det gäller studerandes villkor vid sjukskrivning kan utskottet konstatera att regeringen aviserar i budgetpropositionen för 2018 att den, i linje med den parlamentariska socialförsäkringsutredningens förslag, avser att införa en möjlighet för personer att vid särskilda skäl vara deltidssjukskrivna med en heltidsersättning inom studiemedelssystemet fr.o.m. den 1 juli 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 15 avsnitt 3.6.4). Utskottet välkomnar Utredningen om tryggare och effektivare studier (U 2017:06) som ska föreslå åtgärder för att öka tryggheten för studerande vid sjukdom, bl.a. hur en möjlighet till deltidssjukskrivning för personer som studerar på alla utbildningsnivåer inom studiemedelssystemet bör utformas. Utskottet ser ingen anledning att föregripa det pågående utredningsarbetet och föreslå några förändringar i det gällande regelverket.

Utskottet vill när det gäller frågan om yrkandet att stärka invandrade kvinnors tillträde till utbildning och jobb upplysa om att det nya studie-startsstödet syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet består av bidrag utan inslag av lån och utgör ett komplement till studiemedelssystemet. Utskottet finner därför inga skäl för en översyn av studiemedelssystemet i denna fråga.

Inte heller när det gäller yrkandena om det extra tillägget till studiebidraget, översyn av studiestödet i fråga om ägande och försäljning av den egna bostaden m.m. samt en översyn av studiemedelssystemet för vuxenutbildningen finner utskottet några skäl till att utreda frågorna vidare eller föreslå förändringar i den gällande regleringen.

Därmed avstyrks motionerna 2016/17:781 (SD), 2016/17:658 (L), 2017/18:378 (L) yrkande 2 och 4, 2017/18:947 (C), 2017/18:3599 (KD) yrkande 8, 2016/17:579 (S) och 2017/18:669 (S) yrkande 1.

Studiestöd för studenter med intellektuell funktionsnedsättning

När det gäller yrkanden om studiemedel och studiebidrag för studenter med en intellektuell funktionsnedsättning vill utskottet inledningsvis upplysa om att de nationella programmen i gymnasiesärskolan i huvudsak är yrkesförberedande. Fortsatta studier för gymnasiesärskoleelever kan emellertid bedrivas inom t.ex. folkhögskola, yrkeshögskola eller särskild utbildning för vuxna. Studiemedel får lämnas bl.a. vid godkända högskoleutbildningar och utbildning inom folkhögskola och yrkeshögskola enligt de förutsättningar som gäller i studiestödslagen och studiestödsförordningen.

Utskottet anser att det är viktigt att det finns goda förutsättningar för elever med en intellektuell funktionsnedsättning att studera efter avslutad gymnasieutbildning. Utskottet ser fram emot regeringens kommande förslag med anledning av riksdagens tillkännagivande om förbättrad tillgång till eftergymnasial utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till att Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) i några ärenden ansett att studiestödssystemet ger utrymme

för att i vissa fall bevilja studiemedel för en högre studietakt än den faktiska och att CSN utifrån dessa ärenden tagit fram villkor som ska vara uppfyllda för att en student med funktionsnedsättning ska få läsa med en långsammare studietakt utan att det påverkar studiemedlen. Utskottet avstyrker mot bakgrund av det anförda motionerna 2016/17:2971 (C) yrkande 15, 2017/18:1789 (C) och 2017/18:3776 (C) yrkande 15.

Studiemedel för studerande på internationella utbildningar och kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)

Utskottet kan inledningsvis konstatera att en utbildning i utlandet på eftergymnasial nivå är godkänd och ger rätt till studiemedel om Universitets- och högskolerådet (UHR) har beslutat att utbildningen har godtagbar standard. Det är således inte en fråga för riksdagen att besluta om. Utskottet vill dock uppmärksamma Utbildningsdepartementets förslag till ändring i studiestödsförordningen som innebär ett förtydligande om att studiemedel inte ska få lämnas för en utbildning som inte rimligen bör ge rätt till studiemedel, antingen på grund av utbildningen som sådan eller med hänsyn till övriga omständigheter. Utskottet ser ingen anledning att föregripa det pågående arbetet med att ändra det befintliga regelverket. När det gäller det förhållandet att studiemedel inte ges till studerande på kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) finner utskottet inga skäl för att utreda frågan vidare. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2016/17:1974 (C) och 2017/18:950 (C).

Fribeloppet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fribeloppet.

Jämför reservation 3 (C) och 4 (KD).

Motionerna

I motionerna 2016/17:236 av Edward Riedl (M), 2017/18:204 av Edward Riedl (M) och 2017/18:321 av Edward Riedl (M) föreslår motionären en översyn av fribeloppet. Motionären anser att det är angeläget att arbeta för att fribeloppet på sikt helt avskaffas och att man bör uppmuntra att studenter har extraarbeten.

Även i motionerna 2016/17:424 av Sten Bergheden och Lars-Arne Staxäng (båda M) och 2017/18:1754 av Lars-Arne Staxäng (M) föreslås en översyn av reglerna för fribeloppet då motionärerna anser att så länge man klarar av sina studier bör arbete och studier inte ha någon inverkan på studiemedlets storlek.

I motionerna 2016/17:399 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M), 2017/18:2745 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M), 2016/17:1548 av Marta Obminska (M) och 2017/18:2485 av Marta Obminska (M) begärs att man överväger att avskaffa fribeloppet. Flera av motionärerna framhåller att

bristande arbetslivserfarenhet är ett av de vanligaste skälen till att nyutexaminerade akademiker inte får jobb och att all kontakt med arbetsmarknaden under studietiden av det skälet bör uppmuntras. Det framhålls också att fribeloppet, trots alliansregeringens höjningar av detta belopp, fortfarande är ett hinder för studenter som vill arbeta.

Även i kommittémotionerna 2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3 och 2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3 önskar motionärerna att fribeloppet ska avskaffas. Motionärerna menar att fribeloppet begränsar studenternas beslut om hur mycket tid och kapacitet de har att arbeta vid sidan av studierna.

I motionerna 2016/17:1257 av Tina Ghasemi (M), 2016/17:1498 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) och 2017/18:3168 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) vill motionärerna avskaffa fribeloppet avseende lånedelen i studiemedlen. Enligt motionärerna är det fortfarande – trots höjningar av fribeloppet – inte svårt att överskrida fribeloppet. Systemet leder till att en student som arbetar för mycket får ett lägre studiemedel för resten av terminen.

I kommittémotionerna 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 15 och 2017/18:3760 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 14 anser motionärerna att man ska se över möjligheterna att göra det mer gynnsamt att arbeta under sin studietid genom att höja fribeloppet för bidragsdelen och avskaffa det för lånedelen.

I motionerna 2016/17:3329 av Sofia Fölster (M) yrkande 2 och 2017/18:2978 av Sofia Fölster (M) yrkande 2 begärs att arbetsinkomster från sommarmånaderna inte ska ingå vid beräkningen av fribeloppet. Att denna inkomst räknas in i fribeloppet innebär enligt motionären att många studenter avstår från att jobba.

Gällande rätt

Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Studiemedlet uppgår till totalt 2 543 kronor per studievecka för heltidsstudier (2018). Studiemedlen är till viss del behovsprövade, vilket innebär att inkomster som under ett kalenderhalvår överstiger ett visst belopp – fribeloppet – minskar studiemedlen. Fribeloppet är den inkomst den studerande får ha utan att studiemedlen minskar. Fribeloppet varierar med hänsyn till det antal veckor och den studietakt som den studerande har studiemedel för under kalenderhalvåret. Ju fler veckor den studerande har studiemedel under kalenderhalvåret, desto lägre är fribeloppet och omvänt (3 kap. 16–18, 21 och 22 §§ studiestödslagen [1999:1395], 3 kap. 16 § studiestödsförordningen [2000:655] och 9 kap. CSN:s författningssamling, CSNFS 2001:1).

Fribeppet för 2018 uppgår till 176 276 kronor per kalenderår (40 veckor) vid heltidsstudier, eller 88 138 kronor per termin.

Riksdagens behandling

Riksdagen har ställt sig bakom förslag som innebär att fribeloppet vid två tillfällen, den 1 januari 2011 och den 1 januari 2014, höjdes med ca 30 000 kronor per år, dvs. totalt ca 60 000 kronor per år (prop. 2009/10:1 utg.omr. 15, bet. 2009/10:UbU2, rskr. 2009/10:127 och prop. 2013/14:1 utg.omr. 15, bet. 2013/14:UbU2, rskr. 2013/14:105).

Utskottet har avstyrkt motionsyrkanden om resurser för att höja fribeloppet vid flera tillfällen, senast i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2018. Utskottet konstaterade i betänkandet att Utredningen om tryggare och effektivare studier (U 2017:06) har i uppdrag att föreslå åtgärder för att främja effektivare studier (dir. 2017:80) och att utskottet inte ville föregripa den pågående utredningen. Utskottet avstyrkte därmed de anförda yrkandena om att höja fribeloppet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 15, bet. 2017/18:UbU2, rskr. 2017/18:122).

Bakgrund

CSN har i en uppföljning av den höjning av fribeloppet som gjordes 2011 visat att höjningen gett många studerande en bättre ekonomisk situation genom att betydligt fler fick behålla studiemedlet när de jobbade vid sidan av studierna och färre blev återbetalningsskyldiga i efterhand jämfört med året innan höjningen (CSN, rapport 2014:7). I CSN:s uppföljningsrapporter av fribeloppshöjningen 2014 (CSN, rapport 2016:7 och 2017:9) som jämfört effekterna av höjningen mellan läsåren 2013 och 2014, konstateras att antalet reducerade studiemedelsbelopp utifrån uppgiven inkomst minskade med 31 procent som en följd av höjningen. Under 2014 var det 3,9 procent av studiemedelstagarna som hade inkomster över fribeloppsgränsen jämfört med 5,2 procent före höjningen. Fribeloppshöjningen förbättrade således ekonomin för förhållandevis många studerande. Vidare framgår det att statistik från inkomståren 2015 och 2016 visar att reducerade och återkrävda belopp är tillbaka på liknande eller högre nivå än före fribeloppshöjningen. Även antalet och andelen som får reducering eller återkrav har återgått till nästan samma nivå som före höjningen av fribeloppet. Det innebär dock inte enligt CSN att effekterna av fribeloppshöjningen endast var tillfälliga. De senaste åren har utvecklingen av antalet och andelen studiemedelstagare med reducering, och av reducerade belopp, varit stigande när det inte har gjorts några ändringar av fribeloppet. Utan fribeloppshöjningen skulle således reduceringar och återkrav ligga på ännu högre nivåer.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har konstaterat i sin rapport Studenternas tidsanvändning (Rapport 2015:20) att studerande som arbetar mycket vid sidan av sina studier ägnar färre timmar åt studier och att studenter som arbetar fler än 15 timmar per vecka studerade mindre än 37,5 timmar.

Statsrådet Anna Ekström svarade den 20 september 2016 på en skriftlig fråga (fr. 2016/17:9) om statsrådet och regeringen avser att återkomma med

förslag om ytterligare en höjning alternativt ett avskaffande av fribeloppsgränsen för lånedelen. Hon anförde bl.a. följande:

Det är alltså möjligt att redan i dag ha relativt höga inkomster vid sidan av studiemedlen. Det är också endast ett fåtal studerande, uppskattningsvis omkring 2–3 procent av studiemedelstagarna, som har inkomster över fribeloppet. Studiestödet prövas i dag mot den studerandes inkomst och ett totalt avskaffande av fribeloppsgränsen för lånedelen är en åtgärd som skulle ändra det statligt finansierade studiemedelssystemet i grunden. Regeringen anser vidare att en höjning av nuvarande fribeloppsgräns skulle påverka incitamenten för de studerande att koncentrera sig på studier i stället för arbete.

Pågående arbete

Utredningen om tryggare och effektivare studier (U 2017:06) har i uppdrag att föreslå åtgärder för att främja effektivare studier (dir. 2017:80). Som en del i detta uppdrag, som ska redovisas senast den 31 augusti 2018, ska utredningen föreslå väl avvägda nivåer för fribeloppet inom studiemedelssystemet för alla utbildningsnivåer i syfte att skapa ett långsiktigt hållbart system med både incitament till effektiva studier och tillräcklig möjlighet till arbete vid sidan av studierna, undersöka möjligheten att undanta inkomster under sommarferier vid inkomstprövningen av studiemedlen och om lämpligt föreslå åtgärder och lämna nödvändiga författningsförslag.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om en höjning av fribeloppet kan utskottet konstatera att fribeloppet har betydelse för studerandes låntagande, ekonomi och kommande yrkesliv. Statistik från CSN visar att de två höjningar av fribeloppet om ca 30 000 kronor per år som riksdagen har ställt sig bakom, senast den 1 januari 2014, har förbättrat ekonomin för förhållandevis många studerande men att andelen som får reducering eller återkrav har återgått till nästan samma nivå som före höjningen av fribeloppet. Utan dessa höjningar skulle dock reduceringar och återkrav befinna sig på ännu högre nivåer. Utskottet anser dock att det är viktigt att prioritera genomströmningen för studerande med studiestöd och instämmer därför med statsrådet Anna Ekström att en höjning av den nuvarande fribeloppsgränsen skulle kunna påverka incitamenten negativt för de studerande att koncentrera sig på studier i stället för arbete. Utskottet vill därför lyfta fram det Universitetskanslersämbetet (UKÄ) konstaterar i sin rapport Studenternas tidsanvändning (Rapport 2015:20) att studerande som arbetar mycket vid sidan av sina studier ägnar färre timmar åt studier.

Utskottet välkomnar Utredningen om tryggare och effektivare studier (U 2017:06) som har i uppdrag att föreslå väl avvägda nivåer för fribeloppet inom studiemedelssystemet för alla utbildningsnivåer. Syftet är att skapa ett långsiktigt hållbart system med både incitament till effektiva studier och tillräcklig möjlighet till arbete vid sidan av studierna, undersöka möjligheten att undanta

inkomster under sommarferier vid inkomstprövningen av studiemedlen och om det är lämpligt föreslå åtgärder och lämna nödvändiga författningsförslag (dir. 2017:80). Utskottet anser att man bör avvakta utredningens förslag och finner inga skäl att bifalla motioner om att avskaffa fribeloppet helt eller delvis, nivån på fribeloppet och andra närliggande frågor. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2016/17:236 (M), 2016/17:399 (M), 2016/17:424 (M), 2016/17:1257 (M), 2016/17:1498 (M), 2016/17:1532 (KD) yrkande 3, 2016/17:1548 (M), 2016/17:3038 (C) yrkande 15, 2016/17:3329 (M) yrkande 2, 2017/18:204 (M), 2017/18:321 (M), 2017/18:1754 (M), 2017/18:2485 (M), 2017/18:2745 (M), 2017/18:2978 (M) yrkande 2, 2017/18:3168 (M), 2017/18:3599 (KD) yrkande 3 och 2017/18:3760 (C) yrkande 14.

Studielån till körkortsutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om studielån via Centrala studiestödsnämnden till körkortsutbildning.

Jämför reservation 5 (KD).

Motionerna

I motionerna 2016/17:132 av Jan Ericson (M) och 2017/18:395 av Jan Ericson (M) begärs en allmän översyn av kostnaderna för att ta körkort och att det införs en möjlighet att ta studielån för alla typer av körkortsutbildning och alla körkortstagare, oavsett ålder och utbildningsbakgrund. Enligt motionären är det rimligt att en maximal beloppsgräns per körkortstyp införs men att studielån för körkort inte bör begränsa möjligheten att få studiemedel för andra utbildningar.

I motionerna 2016/17:294 av Amir Adan (M) och 2017/18:2519 av Amir Adan (M) begärs en översyn av möjligheterna att ta studielån för att ta körkort för ungdomar mellan 18 och 25 år. Motionären anser att det är angeläget att öka möjligheterna för ungdomar att finansiera sin körkortsutbildning eftersom körkort är en viktig faktor för att få jobb eller kunna starta eget. Även i motion 2016/17:2176 av Sten Bergheden (M) begär motionären att möjligheten att ta studielån till körkortsutbildning ska ses över. Motionären menar att det är viktigt att ungdomar tar körkort för att lättare kunna bo och arbeta i hela landet.

I motion 2016/17:613 av Jan R Andersson (M) vill motionären underlätta för unga att ta körkort och anser att man bör se över möjligheten att erbjuda körkort som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd med viss självfinansiering, exempelvis via studielån. Motionären hänvisar till statistik från Arbetsförmedlingen som visar att närmare 60 procent av landets arbetssökande ungdomar mellan 18 och 24 år saknar körkort och att det är en betydligt större andel unga utan körkort som saknar jobb än unga som har körkort.

I motion 2017/18:2501 av Hans Rothenberg (M) vill motionären att man ser över möjligheterna att införa en modell för borgen för körkortslån för att få fler människor att göra sig tillgängliga på arbetsmarknaden. Enligt motionären skulle studielån med tydliga återbetalningsvillkor vara en möjlig väg att gå.

I motionerna 2016/17:2543 av Markus Wiechel och Johan Nissinen (båda SD) yrkande 2 och 2017/18:2061 av Markus Wiechel (SD) anser motionärerna att det ska bli möjligt att få studielån för att ta körkort då det också är en utbildning.

I kommittémotionerna 2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 4 och 2017/18:3599 yrkande 4 av Annika Eclund m.fl. (KD) vill motionärerna göra det möjligt att ta studielån för körkortsstudier på en behörig trafikskola och ser därför positivt på att regeringen nu aviserar att man kommer att göra detta möjligt.

I kommittémotionerna 2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 5 och 2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 5 begärs att man utreder möjligheten att uppbära försörjningsstöd eller aktivitetsstöd samtidigt som man beviljas studielån för körkortsutbildning.

I motion 2016/17:1010 av Laila Naraghi (S) yrkande 2 önskar motionären att regeringen överväger om studielån kan erbjudas under gymnasietiden för de unga som vill ta körkort parallellt med sina gymnasiestudier.

Bakgrund och gällande rätt

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2018 att den avser att införa möjligheten till ett statligt lån för utbildning för B-körkort, s.k. körkortslån (se prop. 2017/18:1 utg.omr. 14 och 15, bet. 2017/18:AU2, bet. 2017/18:UbU2, rskr. 2017/18:117 och rskr. 2017/18:122). Lånet är avsett att finansiera körkortsutbildning vid godkända trafikskolor och avses i ett första steg riktas till vissa arbetslösa personer mellan 18 och 47 år. Under 2019 avser regeringen att utvidga möjligheten även till unga i åldern 19–20 år som avslutat en gymnasieutbildning. Den närmare utformningen av villkoren för lånet kommer att presenteras senare. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2018 att anslaget till Centrala studiestödsnämnden (CSN) ökas (prop. 2017/18:1 utg.omr. 15 anslaget 1:8 s. 51) med 31,8 miljoner kronor 2018 och beräknar att det ska öka med 35,9 miljoner 2019 och med 32,4 miljoner kronor fr.o.m. 2020. Syftet är att ge CSN möjlighet att utveckla och administrera lånet. Regeringens förslag i fråga om lånedelen återfinns inom utgiftsområde 14 (s. 62), där regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 151 466 000 kronor för 2018 (anslaget 1:13). För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 520 632 000 kronor respektive 597 132 000 kronor.

Regeringen har gett CSN i uppdrag att förbereda införandet av ett statligt lån för utbildning för B-körkort så att sådana lån ska kunna lämnas av myndigheten fr.o.m. den 1 september 2018 (U2017/03656/GV). Uppdraget har getts med förbehåll för dels riksdagens beslut enligt förslaget i

budgetpropositionen för 2018, dels regeringens och riksdagens beslut om en proposition om körkortslån. Uppdraget ska redovisas för Utbildningsdepartementet senast den 15 augusti 2018.

Av promemorian Körkortslån (Ds 2017:35) från Arbetsmarknadsdepartementet, vars ändringar föreslås träda i kraft den 1 september 2018, framgår att den närmare avgränsningen av målgruppen för körkortslån avses ske på förordningsnivå, men att det är sannolikt att den kommer att avgränsas genom vissa åldersgränser.

Regeringen har uppgett att den avser att överlämna en proposition om körkortslån i mars 2018.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att det pågår arbete med att införa ett statligt lån avseende körkursutbildning för B-körkort vid godkända trafikskolor som i ett första steg avses riktas till vissa arbetslösa i åldern 18–47 år och i ett andra steg föreslås utvidgas till unga i åldern 19–20 år som avslutat en gymnasieutbildning. Riksdagen har för ändamålet beslutat om ett ramanslag på 151 466 000 kronor för 2018 inom utgiftsområde 14 för lånefinansieringen och har utökat anslaget till Centrala studiestödsnämnden (CSN) med 31 800 000 kronor för 2018 inom utgiftsområde 15 för att ge CSN möjlighet att utveckla och administrera lånet. Regeringen har också gett CSN i uppdrag att förbereda införandet av ett körkortslån så att sådana lån ska kunna lämnas av myndigheten fr.o.m. den 1 september 2018. Utskottet kan konstatera att flera motioner om studielån till körkursutbildning är helt eller delvis tillgodosedda genom det pågående arbetet med att införa körkortslån. Utskottet ser när det gäller motioner i angränsande frågor ingen anledning att tillstyrka dessa. Därmed avstyrks motionerna 2016/17:132 (M), 2016/17:294 (M), 2016/17:613 (M), 2016/17:1010 (S) yrkande 2, 2016/17:1532 (KD) yrkandena 4 och 5, 2016/17:2176 (M), 2016/17:2543 (SD) yrkande 2, 2017/18:395 (M), 2017/18:2061 (SD), 2017/18:2501 (M), 2017/18:2519 (M) och 2017/18:3599 yrkandena 4 och 5.

Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter.

Jämför reservation 6 (SD), 7 (V), 8 (L) och 9 (KD).

Motionerna

I motion 2017/18:514 av Lars Beckman (M) anser motionären att man bör överväga möjligheterna att införa avskrivning av studieskulder beroende på var i Sverige en person bor och arbetar. Enligt motionären kan förslaget innebära att unga personer som avslutat sin utbildning skulle bli mer benägna att bo och arbeta på mindre orter och på landsbygden.

I kommittémotion 2016/17:2227 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 17 och i motion 2016/17:774 av Per Ramhorn m.fl. (SD) önskar motionärerna förbättrade villkor för läkare i glesbygden genom att man utreder och kostnads kalkylerar ett system där läkare förbinder sig att arbeta ett antal år i landsbygdsområden varefter de som bonus får sin studieskuld reducerad. Även i kommittémotion 2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 19 vill motionären verka för att förbättra förutsättningarna för läkare men också för sjuksköterskor i glesbygden genom möjligheten att få sin studieskuld reducerad.

I partimotion 2017/18:474 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5 och i kommittémotion 2017/18:2816 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6 begär motionärerna en översyn av möjligheten att införa en bosättningsbonus genom återbetalning av en del av studieavgiften till utländska studenter som tar examen och väljer att arbeta i Sverige.

I kommittémotion 2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 7 begärs att regeringen ska låta utreda ett system för nedskrivning av studieskulder för den som bor i eller flyttar till stödområde A (Norrlands inland och delar av inre Svealand). Att många yngre personer överger landsbygden när de skaffat sig en högre utbildning gör det svårt för företag och kommuner att rekrytera nya medarbetare och bidrar till en befolkningsminskning som medför svåra påfrestningar för kommunernas ekonomi.

I kommittémotion 2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10 begärs att en personalförsörjningskommission får i uppdrag att se över möjligheten att erbjuda avskrivning av delar av studielånet för personer som efter avslutade studier påbörjar arbete inom bristyrken i områden där det råder stora rekryteringsproblem.

Kommittémotion 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14 handlar om att regeringen bör ge berörda myndigheter i uppdrag att utforma

en modell där delar av studielånet avskrivs för personer som efter avslutade studier påbörjar arbete i befolkningsglesa landsbygdskommuner.

Bakgrund och gällande rätt

Avskrivning av studieskulder

Enligt gällande rätt finns det inga möjligheter att få sina studieskulder avskrivna om man tar arbete i något bristyrke på landsbygden eller i någon särskild del av landet.

Återbetalning av studieavgiften

Studenter som kommer från ett land utanför EU/EES-området eller Schweiz, s.k. tredjelandsstudenter, måste betala både anmälnings- och studieavgifter för studier på grundnivå och avancerad nivå vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Studieavgifterna omfattar inte utbildning på forskarnivå. Högskolan ska beräkna studieavgifterna så att full kostnadstäckning uppnås för den studieavgiftsfinansierade verksamheten i sin helhet. Vissa tredjelandsmedborgare undantas dock från studieavgiftsskyldigheten, bl.a. de som inom ramen för ett utbytesavtal genomför en del av sin utbildning i Sverige. Undantag medges också för personer som bedöms ha stark anknytning till Sverige, t.ex. om de har permanent uppehållstillstånd eller uppehållstillstånd av annat skäl än studier. Regleringen finns i förordningen (2010:543) om anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor. Förordningen innehåller inte några möjligheter för utländska studenter att få tillbaka delar av studieavgiften i utbyte mot att stanna i Sverige efter examen.

Regeringen gav i juli 2016 Universitetskanslersämbetet (UKÄ) i uppdrag att kartlägga de studieavgifter som universitet och högskolor tar ut av utländska studenter i enlighet med förordningen om anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor (U2016/03128/UH). I rapporten 2017:2 konstaterar UKÄ bl.a. att avgifterna sannolikt påverkat rekrytering till utbildning på forskarnivå negativt.

Den 1 juli 2014 infördes en möjlighet för utomeuropeiska studenter att stanna i Sverige i sex månader efter examen för att söka jobb. Enligt 4 kap. 5 a § utlänningsförordningen (2006:97) får en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för studier i Sverige beviljas uppehållstillstånd för en tid av sex månader efter en slutförd högskoleutbildning här bl.a. om utbildningen avser studier som motsvarar minst två terminer och utlänningen har för avsikt att söka arbete eller därmed jämförbar förberedande aktivitet i Sverige, eller undersöka förutsättningarna för att bedriva näringsverksamhet här.

Utskottets ställningstagande

Det finns som framgår ovan inte några möjligheter i den gällande lagstiftningen att få sina studieskulder helt eller delvis avskrivna om man tar arbete i någon särskild del av landet eller i något bristyrke på landsbygden. Utskottet har tidigare avstyrkt motioner om avskrivning av studieskulder. I utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU10 Studiestöd uttalade utskottet att studiestödssystemet inte bör användas som ett regionalpolitiskt instrument, t.ex. genom avskrivning av studieskulder för akademiker som bosätter sig i glesbygden, eftersom detta bl.a. kan leda till att systemet uppfattas som orättvist av låntagarna. Utskottet anser alltså att den gällande regleringen är väl avvägd och ser inte något behov av att föreslå några ändringar.

När det gäller yrkanden om återbetalning av studieavgifter för utländska studenter kan utskottet konstatera att det saknas reglering för dessa att få tillbaka studieavgiften i utbyte mot att stanna i Sverige efter examen. Utskottet ser inte heller i detta hänseende någon anledning till att föreslå någon ändrad reglering.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2016/17:774 (SD), 2016/17:2227 (SD) yrkande 17, 2016/17:2474 (V) yrkande 10, 2016/17:2659 (KD) yrkande 7, 2017/18:474 (L) yrkande 5, 2017/18:514 (M), 2017/18:1638 (SD) yrkande 19, 2017/18:2816 (L) yrkande 6 och 2017/18:2941 (V) yrkande 14.

Reservationer

1. Villkoren för studiemedel, punkt 1 (C)

av Ulrika Carlsson i Skövde (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2016/17:2971 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 15,
 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 12,
 2017/18:947 av Kerstin Lundgren (C),
 2017/18:1789 av Per Lodenius och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) och
 2017/18:3776 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 15 och
 avslår motionerna
 2016/17:579 av Åsa Westlund (S),
 2016/17:658 av Nina Lundström (L),
 2016/17:781 av Johan Nissinen och Markus Wiechel (båda SD),
 2016/17:882 av Eva Lindh m.fl. (S),
 2016/17:1251 av Tina Ghasemi (M) yrkande 2,
 2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 6,
 2016/17:1974 av Kerstin Lundgren (C),
 2017/18:378 av Nina Lundström (L) yrkandena 1, 2 och 4,
 2017/18:669 av Suzanne Svensson m.fl. (S) yrkande 1,
 2017/18:950 av Kerstin Lundgren (C) och
 2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 7 och 8.

Ställningstagande

Studiemedelssystemet behöver bli mer flexibelt och behöver utredas för att åstadkomma en ökad genomströmning och för att få fler i arbete. Studiemedelssystemet ska både premiera studenter som avslutar sina studier före utsatt tid och vara anpassat för studenter med lägre studietakt, exempelvis de som har gått i gymnasiesärskolan eller är deltidssjukskrivna i varierande grad. Det ger fler möjligheten till en utbildning som leder till jobb. För ett längre arbetsliv borde det även vara möjligt att ta del av studiemedelssystemet högre upp i åldrarna än i dag. Det borde också vara möjligt att effektivisera studierna genom ett mer flexibelt terminssystem. Förutom att fler fortare skulle komma ut i arbete skulle inte studenter som inte har försörjning under sommaren behöva ta studiemedel för irrelevanta och onödiga sommarkurser.

Det vore en vinst för både individen och samhället. Studiemedelssystemet behöver också anpassas och bli mer flexibelt för de särskoleelever som går vidare till eftergymnasial utbildning eftersom de riskerar att inte få studiemedel då deras studietakt ofta är långsammare.

Det behövs också en översyn av studiemedelssystemet för att stärka invandrade kvinnors tillträde till utbildning och jobb. Tyvärr är det särskilt kvinnorna som riskerar att fastna i bidragsfällan. Kvinnor som varit hemma med försörjningsstöd medan barnen varit små får det svårt att klara en övergång till studier, då den enda möjligheten till försörjning är studiebidrag och studielån.

Eftersom studiestödet inte går att kombinera med försörjningsstöd tvingas många kvinnor av försörjningsskäl att avbryta sina studier. De fastnar då i ett utanförskap utan utbildning och arbete. Det behövs en ökad flexibilitet och en översyn av systemet för att förbättra integrationen. Det är viktigt att ta vara på de kvinnor som vill få förutsättningar att försörja sig själva och bidra till samhället.

Man behöver också se över möjligheten för människor med en intellektuell funktionsnedsättning att få anpassat studiemedel trots en långsammare studietakt. Många klarar inte av att studera på heltid, men studerar man på deltid försvinner rätten till hela ersättningen, vilket skapar inläsningseffekter och passivitet. Den som har sjuk- eller aktivitetsersättning tjänar inte heller på att söka arbete eftersom inkomsten, även med bostadstillägg, kan minska med en fjärdedel om man är inskriven hos Arbetsförmedlingen.

Ett förslag till ett system med studiebidrag för studenter med intellektuell funktionsnedsättning bör också utredas då det är svårt dessa elever att förutse hur den personliga ekonomin kommer att se ut under studietiden eftersom det inte finns ett samlat regelverk om eftergymnasiala studier för personer med utvecklingsstörning. Reglerna för aktivitetsersättning gör det inte möjligt att ha kvar denna ersättning under studier på högskola. Samtidigt kan det vara svårt att få fullt studiemedel eftersom en person med intellektuell funktionsnedsättning kan behöva mer tid för att få sina högskolepoäng. Det innebär att man trots heltidsstudier inte får ihop tillräckligt med poäng för att enligt de nuvarande reglerna få lika mycket i studiemedel som den som inte har denna funktionsnedsättning.

Om ett högre bidrag för studerande med intellektuell funktionsnedsättning skulle införas skulle systemet bli mer inkluderande och ge fler möjligheten att utveckla sig genom högre studier och lättare få en plats på arbetsmarknaden. Det är viktigt med ett studiemedelssystem som är lätt att förstå och förutsebart i fråga om vad det betyder ekonomiskt både under studierna och efter avslutade studier.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

2. Villkoren för studiemedel, punkt 1 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 6 och
2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 7 och 8 samt
avslår motionerna
2016/17:579 av Åsa Westlund (S),
2016/17:658 av Nina Lundström (L),
2016/17:781 av Johan Nissinen och Markus Wiechel (båda SD),
2016/17:882 av Eva Lindh m.fl. (S),
2016/17:1251 av Tina Ghasemi (M) yrkande 2,
2016/17:1974 av Kerstin Lundgren (C),
2016/17:2971 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 15,
2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 12,
2017/18:378 av Nina Lundström (L) yrkandena 1, 2 och 4,
2017/18:669 av Suzanne Svensson m.fl. (S) yrkande 1,
2017/18:947 av Kerstin Lundgren (C),
2017/18:950 av Kerstin Lundgren (C),
2017/18:1789 av Per Lodenius och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) och
2017/18:3776 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 15.

Ställningstagande

Möjligheterna för äldre att studera med studiemedel bör förbättras. Med dagens regler har man möjlighet till sammanlagt 240 veckors studiemedel. För den som har fyllt 40 år kan den tiden förlängas med ytterligare 40 veckor, om det finns särskilda skäl. Från och med 47 års ålder begränsas rätten till studiemedel i form av studielån, och antalet veckor som man kan ta studielån trappas ned fram till det år man fyller 56. Från och med det år man fyller 57 år upphör möjligheten till såväl studielån som studiebidrag. Utgångspunkten bör i stället vara att högre utbildning ska vara tillgänglig för alla som har intresse av och förutsättningar för att bedriva studier på universitets- och högskolenivå.

I enlighet med Studiesociala kommitténs slutbetänkande (SOU 2009:28) bör tidsgränserna för studiemedel på eftergymnasial nivå anpassas bättre till utbildningarnas längd. Det antal månader med studiemedel som det ska finnas en generell rätt till bör därför bli färre än vad som gäller i dag. Samtidigt ska studerande på längre utbildningar och studerande som bygger på en examen på grundnivå ges möjlighet till ytterligare studiemedel.

Vidare bör man se över på vilket sätt det extra tillägget till studiebidraget för vissa studerande på gymnasieskolan ges och hur stödet förhåller sig till andra stöd i arbetet med att förbättra stödet till ekonomiskt utsatta barn och barnfamiljer. Förutsättningen för att kunna söka det extra tillägget är att familjens samlade beskattningsbara inkomst inte överstiger 125 000 kronor under ett läsår. Denna inkomstgräns har varit densamma under lång tid, och därför bör man se över på vilket sätt det extra tillägget ges och hur stödet förhåller sig till andra stöd.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

3. Fribeloppet, punkt 2 (C)

av Ulrika Carlsson i Skövde (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 15 och

2017/18:3760 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 14 och

avslår motionerna

2016/17:236 av Edward Riedl (M),

2016/17:399 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M),

2016/17:424 av Sten Bergheden och Lars-Arne Staxäng (båda M),

2016/17:1257 av Tina Ghasemi (M),

2016/17:1498 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M),

2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3,

2016/17:1548 av Marta Obminska (M),

2016/17:3329 av Sofia Fölster (M) yrkande 2,

2017/18:204 av Edward Riedl (M),

2017/18:321 av Edward Riedl (M),

2017/18:1754 av Lars-Arne Staxäng (M),

2017/18:2485 av Marta Obminska (M),

2017/18:2745 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M),

2017/18:2978 av Sofia Fölster (M) yrkande 2,

2017/18:3168 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) och

2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

För att fler ska kunna få ett jobb måste högskoleutbildningarnas konkurrenskraft stärkas och utbildningarna bli mer relevanta för arbetsmarknaden. Samverkan mellan arbetsmarknaden och samhället behöver därför förbättras

bl.a. genom att man kopplar utbildningen närmare arbetsmarknaden, betonar det entreprenöriella lärandet, utvecklar studentmedarbetarsystemet, utökar praktikmöjligheterna samt förstärker rollen för studievägledarna. Vidare bör det bli mer gynnsamt att arbeta under sin studietid. Därför bör fribeloppet för bidragsdelen av studiemedlen höjas, och avskaffas för lånedelen. Möjligheterna att göra det mer gynnsamt att arbeta under sin studietid bör mot bakgrund av detta ses över.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

4. Fribeloppet, punkt 2 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3 och

2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3 och

avslår motionerna

2016/17:236 av Edward Riedl (M),

2016/17:399 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M),

2016/17:424 av Sten Bergheden och Lars-Arne Staxäng (båda M),

2016/17:1257 av Tina Ghasemi (M),

2016/17:1498 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M),

2016/17:1548 av Marta Obminska (M),

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 15,

2016/17:3329 av Sofia Fölster (M) yrkande 2,

2017/18:204 av Edward Riedl (M),

2017/18:321 av Edward Riedl (M),

2017/18:1754 av Lars-Arne Staxäng (M),

2017/18:2485 av Marta Obminska (M),

2017/18:2745 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M),

2017/18:2978 av Sofia Fölster (M) yrkande 2,

2017/18:3168 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) och

2017/18:3760 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 14.

Ställningstagande

Det finns ett egenvärde i att studenter etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden, och det är därför positivt att studenter också arbetar under studietiden så länge inte studierna blir lidande. Fribeloppet begränsar studenternas egna beslut om

hur mycket tid och kapacitet de har att arbeta vid sidan av studierna. Fribeloppet bör därför avskaffas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

5. Studielån till körkortsutbildning, punkt 3 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 4 och 5 samt

2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 4 och 5 samt

avslår motionerna

2016/17:132 av Jan Ericson (M),

2016/17:294 av Amir Adan (M),

2016/17:613 av Jan R Andersson (M),

2016/17:1010 av Laila Naraghi (S) yrkande 2,

2016/17:2176 av Sten Bergheden (M),

2016/17:2543 av Markus Wiechel och Johan Nissinen (båda SD) yrkande 2,

2017/18:395 av Jan Ericson (M),

2017/18:2061 av Markus Wiechel (SD),

2017/18:2501 av Hans Rothenberg (M) och

2017/18:2519 av Amir Adan (M).

Ställningstagande

Risken för arbetslöshet är dubbelt så stor för ungdomar utan körkort som för ungdomar med körkort enligt en undersökning från Handelns Utredningsinstitut (HUI) 2013. Körkort är i många fall ett krav från arbetsgivare som ska anställa någon. För många unga är det dock dyrt att ta körkort. Genom att erbjuda unga studielån för körkortsutbildning skulle man minska risken att unga avstår från att ta körkort på grund av sin ekonomi. Därför bör man möjliggöra studielån för körkortsutbildning på en behörig trafikskola. Det är positivt att också regeringen nu aviserar att den kommer att göra det möjligt att få studielån för körkortsutbildning. Dessutom bör man utreda möjligheten att uppbära försörjningsstöd eller aktivitetsstöd samtidigt som man får studielån för körkortsutbildning.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

6. Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter, punkt 4 (SD)

av Robert Stenkvisst (SD) och Crister Spets (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:774 av Per Ramhorn m.fl. (SD),
2016/17:2227 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 17 och
2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 19 och
avslår motionerna
2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10,
2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 7,
2017/18:474 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5,
2017/18:514 av Lars Beckman (M),
2017/18:2816 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6 och
2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14.

Ställningstagande

Villkoren för läkare i glesbygden bör förbättras. På landsbygden eller i glesbygden är det ofta svårt att rekrytera läkare, vilket hotar såväl vårdens kvalitet som patientsäkerheten. Att locka läkare till landsbygden är inte bara en utmaning i Sverige utan även i andra delar av världen. I landsbygdsområden i USA finns ett system där läkare kan förbinda sig att arbeta ett antal år varefter de som bonus får sin studieskuld reducerad. Vi anser att systemet är intressant och vill därför att det kostnadskalkyleras och utreds för svenska förhållanden. Motsvarande system skulle även kunna användas för sjuksköterskor så att de söker sig till mindre attraktiva orter och till glesbygden.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

7. Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter, punkt 4 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10 och
 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14 och
 avslår motionerna
 2016/17:774 av Per Ramhorn m.fl. (SD),
 2016/17:2227 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 17,
 2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 7,
 2017/18:474 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5,
 2017/18:514 av Lars Beckman (M),
 2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 19 och
 2017/18:2816 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6.

Ställningstagande

Den demografiska utvecklingen på landsbygden kommer att leda till att personalförsörjningen inom de offentliga välfärdstjänsterna på landsbygden sätts under press. TCO har studerat denna fråga närmare i en rapport som visar att det kommer att råda brist på personal inom flera av välfärdens yrkeskategorier. Framför allt beräknas bristen på omvårdnadspersonal vara stor. Regeringen bör mot bakgrund av detta tillsätta en personalförsörjningskommission med uppdraget att föreslå åtgärder och insatser för att klara personalförsörjningen inom välfärdsverksamheterna i hela landet.

Ett sätt att öka intresset för att bosätta sig på landsbygden är att göra som i Norge och införa avskrivning av studiemedel för personer med högskoleexamen som bosätter sig på landsbygden. Personalförsörjningskommissionen bör därför få i uppdrag att se över möjligheten att erbjuda avskrivning av delar av studielånet för personer som efter avslutade studier påbörjar arbete inom bristyrken i landsbygdskommuner där det råder stora rekryteringsproblem.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

8. Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter, punkt 4 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2017/18:474 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5 och
 2017/18:2816 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6 och
 avslår motionerna
 2016/17:774 av Per Ramhorn m.fl. (SD),

2016/17:2227 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 17,
2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10,
2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 7,
2017/18:514 av Lars Beckman (M),
2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 19 och
2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14.

Ställningstagande

Statistiska centralbyrån (SCB) visar i en rapport från 2014 att tre fjärdedelar av de utländska studenter som investerat i en utbildning i Sverige lämnar landet efter avslutade studier. Det betyder att det svenska samhället går miste om nyckelkompetens. För att attrahera och behålla fler utländska studenter som har utbildat sig i Sverige bör dessa ges ökade ekonomiska incitament att stanna i Sverige. Möjligheten att införa en bosättningsbonus för utländska studenter som fullgjort sin utbildning i Sverige bör ses över. Bosättningsbonusen ska innebära att en utländsk student som tar examen och sedan väljer att arbeta i Sverige får tillbaka en del av utbildningsavgiften. Återbetalningen ska kunna göras i form av en avtrappning beroende på hur länge man stannar.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

9. Avskrivning av studieskulder och återbetalning av studieavgifter, punkt 4 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 7 och
avslår motionerna

2016/17:774 av Per Ramhorn m.fl. (SD),
2016/17:2227 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 17,
2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10,
2017/18:474 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5,
2017/18:514 av Lars Beckman (M),
2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 19,
2017/18:2816 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6 och
2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14.

Ställningstagande

I dag överger många yngre personer landsbygden när de skaffat sig en högre utbildning. Detta gör det inte bara svårt för företag och kommuner att rekrytera nya medarbetare, det bidrar också till den befolkningsminskning som innebär svåra påfrestningar för kommunernas ekonomi och möjligheten att behålla en god service för dem som bor kvar. Det finns ett behov av att göra det mer attraktivt för unga akademiker att flytta till, och ta jobb i, en landsbygds-kommun efter avslutad examen. Ett system för nedskrivning av studieskulder för den som bor i eller flyttar till stödområde A (Norrlands inland och delar av inre Svealand) bör därför utredas. Det skulle exempelvis kunna innebära att den som flyttar till ett sådant stödområde stegvis får sina studieskulder nedskrivna efter att ha bott i området i minst fem år.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:132 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om studielån för körkort och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:236 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att se över fribeloppet för att kunna beviljas studiemedel och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:294 av Amir Adan (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till körkortslån för ungdomar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:399 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att avskaffa fribeloppet för studiemedel och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:424 av Sten Bergheden och Lars-Arne Staxäng (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av reglerna kring inkomstskatt för studenter och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:579 av Åsa Westlund (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över nuvarande regler så att studenter och arbetstagare får samma villkor vid sjukskrivning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:613 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för unga att ta körkort och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:658 av Nina Lundström (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av regelverken för studiestödet i syfte att underlätta ägandet av den egna bostaden och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:774 av Per Ramhorn m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förbättrade villkor för läkare i glesbygden och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:781 av Johan Nissinen och Markus Wiechel (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att villkoren för Centrala studiestödsnämnden (CSN) ska ändras enligt intentionerna i motionen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:882 av Eva Lindh m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att närmare granska åldersgränsen när det gäller studiemedel för eftergymnasiala studier och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1010 av Laila Naraghi (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om CSN-lån för körkort och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1251 av Tina Ghasemi (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att förbättra möjligheterna till kompetensutveckling även i senare skeden av livet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1257 av Tina Ghasemi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa inkomstprövningen av studiemedlets lånedel och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1498 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet avseende lånedelen i studiemedlen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1532 av Annika Eclund m.fl. (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa fribeloppet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra CSN-lån för körkortsstudier på en behörig trafikskola och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att uppbära försörjningsstöd eller aktivitetsstöd samtidigt som CSN-lån för körkortsutbildning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheterna för äldre att studera med CSN-lån och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1548 av Marta Obminska (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fribeloppet för studiemedel och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1974 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av regelverket gällande rätt till studiemedel för sfi-studerande över 20 år och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2176 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta CSN-lån till körkortsutbildningen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2227 av Per Ramhorn m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrade villkor för läkare i glesbygden och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en personalförsörjningskommission bör få i uppdrag att se över möjligheten att erbjuda avskrivning av delar av studielånet till personer som efter avslutade studier påbörjar arbete inom bristyrken i områden där det råder stora rekryteringsproblem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2543 av Markus Wiechel och Johan Nissinen (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra CSN-lån för att ta körkort och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2659 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska låta utreda ett system för nedskrivning av studieskulder

för den som bor i eller flyttar till stödområde A, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2971 av Solveig Zander m.fl. (C):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt för människor med intellektuell funktionsnedsättning att få anpassat studiemedel trots en långsammare studietakt och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna för ett mer flexibelt studiemedellssystem och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att göra det mer gynnsamt att arbeta under sin studietid och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3329 av Sofia Fölster (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att exkludera sommarmånaderna vid beräkning av fribeloppet och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:204 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att se över fribeloppet för att kunna beviljas studiemedel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:321 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att se över fribeloppet för att kunna beviljas studiemedel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:378 av Nina Lundström (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att modernisera regelverket för studiestöd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om studerande och byte av bostad och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av reglerna för studiebidrag och studielån och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:395 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om studielån för körkort och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:474 av Jan Björklund m.fl. (L):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en bosättningsbonus för utländska studenter som fullgjort sin utbildning i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:514 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avskrivning av studieskuld och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:669 av Suzanne Svensson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studiemedelssystemet vid vuxenstudier bör ses över i syfte att minska de individuella ekonomiska kostnaderna och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:947 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av studiemedelssystemet för att stärka invandrade kvinnors tillträde till utbildning och jobb och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:950 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att UHR måste säkerställa att studiestöd inte utgår till internationella utbildningar som inte håller godtagbar vetenskaplig standard, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:1638 av Per Ramhorn m.fl. (SD):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att förbättra förutsättningarna för läkare och sjuksköterskor i glesbygden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1754 av Lars-Arne Staxäng (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av reglerna kring inkomsttaket för studenter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1789 av Per Lodenius och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett förslag till system för studiebidrag för studenter med intellektuell funktionsnedsättning enligt de intentioner som anges i motionen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2061 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja ambitionen att möjliggöra CSN-lån för körkortsutbildningar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2485 av Marta Obminska (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fribeloppet för studiemedel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2501 av Hans Rothenberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till att införa en modell för borgen för körkortslån och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2519 av Amir Adan (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till körkortslån för ungdomar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2745 av Jenny Petersson och Maria Plass (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att avskaffa fribeloppsgränsen för studiemedel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2816 av Fredrik Malm m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att attrahera och behålla fler utländska studenter som har utbildat sig i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att utforma en modell där delar av studielånet avskrivs för personer som efter avslutade studier påbörjar arbete i glesa landsbygdskommuner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2978 av Sofia Fölster (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att exkludera sommarmånaderna vid beräkning av fribeloppet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3168 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet avseende lånedelen i studiemedlen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3599 av Annika Eclund m.fl. (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa fribeloppet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra CSN-lån för körkortsstudier på en behörig trafikskola och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att uppbära försörjningsstöd eller aktivitetsstöd samtidigt som CSN-lån för körkortsutbildning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nya maximiregler för studier på eftergymnasial nivå och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över på vilket sätt det extra tillägget ges och hur stödet förhåller sig till andra stöd i arbetet med att förbättra stödet till ekonomiskt utsatta barn och barnfamiljer och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3760 av Fredrik Christensson m.fl. (C):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att göra det mer gynnsamt att arbeta under sin studietid och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3776 av Solveig Zander m.fl. (C):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att människor med intellektuell funktionsnedsättning får anpassat studiemedel trots en långsammare studietakt och tillkännager detta för regeringen.